

INNOVACIÓ LÈXICA I DICIONARI: LA FUNCIÓ DELS NEOLOGISMES
COM A CRITERI PER A L'ACTUALITZACIÓ LEXICogrÀFICA?

Elisabet Llopart-Saumell

Universitat d'Alacant, Universitat Pompeu Fabra

1. INTRODUCCIÓ

En el treball aplicat a l'estudi de la neologia, el criteri més utilitzat per identificar les innovacions lèxiques, és a dir, les paraules noves o neologismes, és el lexicogràfic (REY: 1976), pel qual s'estableix un corpus d'exclusió format per uns diccionaris determinats i es considera que les unitats lèxiques no recollides en aquest corpus són neològiques. Aquest criteri proporciona una metodologia de treball coherent i sistemàtica que permet obtenir una llista de possibles candidats per a l'actualització lexicogràfica. Ara bé, cal tenir en compte que, d'entre les paraules noves no recollides als diccionaris de referència, algunes no presenten els criteris necessaris per a la seva inclusió. En aquest sentit, tenim en compte que la major part de paraules que conformen les obres lexicogràfiques d'àmbit general són unitats prototípicament denominatives o referencials. Si partim d'aquest fet, doncs, seria interessant aplicar l'estudi de la funció comunicativa dels neologismes com a criteri d'inclusió o exclusió en el procés d'actualització lexicogràfica dels diccionaris, que se centra en les motivacions que presenten els neologismes per a la seva creació.

En aquest article ens proposem aplicar les característiques utilitzades per descriure la funció denominativa o referencial i l'expressiva o estilística amb el propòsit de diferenciar les innovacions lèxiques amb qualitats prototípiques dels neologismes denominatius de les prototípiques dels neologismes estilístics. D'aquesta manera, disposarem de la informació necessària per prioritzar, principalment, la inclusió al diccionari dels neologismes denominatius.¹ Amb aquesta finalitat, com també amb la

¹ En el projecte «NADIC: neologismes per a l'actualització del diccionari normatiu» (PR2015-S04-FREIXA) (2015-2017), amb Judit Freixa, de la Universitat Pompeu Fabra, com a investigadora principal, i finançat per l'Institut d'Estudis Catalans (IEC), s'identifiquen una sèrie de criteris d'inclusió i d'exclusió lexicogràfica per

voluntat d'aprofundir en l'àmbit de la neologia, a Llopart-Saumell (2016) s'han identificat una sèrie de paràmetres a partir dels trets usats per definir aquests dos tipus de neologismes. A partir de l'estudi exhaustiu dels factors i conceptes involucrats, es proposa un conjunt de criteris que valoren aspectes documentals i discursius per afirmar si un neologisme presenta motivacions i propietats intrínseques d'un dels dos tipus de funcions.

2. ASPECTES TEÒRICS

2.1 NEOLOGIA I NEOLOGISME

La *neologia* es considera una disciplina jove i avui encara no comptem amb una definició operativa del seu objecte d'estudi, el *neologisme*. Rey (1976) es preguntava si es podien definir uns paràmetres que permetessin identificar els neologismes. En aquest sentit, les observacions anotades en aquest treball, entre d'altres, deixen constància de la incertesa conceptual que hi havia en aquest àmbit, però també demostren les possibilitats i l'interès creixent d'investigar en aquesta línia. A partir d'aquesta base de coneixement, Guilbert (1975, 31) indica el següent:

La néologie lexicale se définit par la possibilité de création de nouvelles unités lexicales, en vertu des règles de production incluses dans le système lexical. [...] L'étude de la néologie lexicale consiste donc aussi à rassembler un ensemble de néologismes apparus dans une période précise de la vie de la communauté linguistique.

Una vegada definit el terme *neologia*, centrat en l'estudi de les paraules noves, aprofitem per mencionar els diferents objectes d'interès d'aquest camp de coneixement: la creació espontània o planificada (aparició), la motivació per a la seva creació (funció), el procés que ha seguit per crear-se (formació), el significat que té el mot (interpretació), l'ús que es fa del mot (circulació social), la pèrdua de novetat (integració), la representació lexicogràfica (diccionarització) i el no-ús (desaparició). En

oferir a la Secció Filològica de l'IEC un corpus de neologismes diccionaritzables constituït per un miler de paraules que són bones candidates a formar part del diccionari normatiu. Per saber-ne més, podeu consultar <https://www.upf.edu/web/nadic>.

aquest darrer cas, la desaparició pot tenir lloc una vegada el mot ja ha entrat al diccionari o bé abans.

La neologia és, doncs, un aspecte inherent a una llengua que es pugui considerar viva, és a dir, utilitzada per una comunitat de parlants per expressar-se en situacions comunicatives diverses. Per aquest motiu, no està formada per un conjunt estàtic de paraules, sinó que mentre alguns mots es deixen d'utilitzar i moren, en neixen d'altres que no existien en un estadi anterior de la llengua.

Aquesta capacitat [de crear paraules noves] no és gratuïta sinó plenament funcional: en la mesura que es produeixen canvis socials, la llengua s'adapta a aquests canvis i genera noves unitats per denominar-los. Les llengües mortes no tenen parlants als quals calgui expressar novetats referencials, i doncs la neologia i els neologismes no tenen sentit en les llengües mortes. (CABRÉ: 2004, 18)

D'altra banda, cal diferenciar, però, els mots registrats en les obres lexicogràfiques del lèxic mental, és a dir, de la llista de paraules que una persona utilitza o coneix, encara que no estiguin documentades en un diccionari. I és que, com indica Corbin (1997, 79-80), els diccionaris no recullen tots els mots de la llengua general utilitzats per una comunitat lingüística.

Turning to the mental lexicon, its content is by no means fixed. People add new words all the time [...]. Humans, however, do not just add new words from time to time, in between utterances. They often create new words and new meanings for words from moment to moment, while speech is in progress. (AITCHISON: 1994, 12)

Els diccionaris generals contenen un conjunt representatiu de mots documentats en textos escrits o orals d'una llengua, però, per raons diverses, tant teòriques com metodològiques, mai no podran contenir la totalitat de les paraules usades per una comunitat lingüística. A més, un diccionari que no introdueix unitats noves, amb el pas del temps perd representativitat, perquè no conté denominacions més o menys recents, i tampoc no presenta accepcions noves per a algunes entrades ni adapta les definicions al context social i cultural del moment. Per tant, un dels objectius de la neologia és proporcionar la informació necessària sobre al-

gunes unitats no documentades en aquestes obres, però sí en l'ús, que són pertinents per a la seva inclusió lexicogràfica.

Una vegada hem esmentat les diferents aplicacions de la neologia com a camp de coneixement, ens centrem en el seu objecte bàsic d'estudi, el *neologisme*. L'especificitat del neologisme en relació amb la resta d'unitats d'un sistema lingüístic és el fet de ser un element nou en relació amb la forma o significant, o en la relació entre la forma i el seu significat (SABLAYROLLES: 2003). Si bé aquesta definició té un grau de solidesa teòrica, el cert és que la seva aplicació no resulta evident i es fa difícil determinar quines unitats són novetats de la llengua i, per tant, neològiques. En aquesta línia, Rey (1976) proposa tres criteris per identificar els neologismes. Per començar, segons el criteri temporal o diacrònic, un neologisme és una unitat lèxica que ha aparegut recentment. Segons el criteri documental, que engloba el lexicogràfic, es considera que un neologisme és una unitat lèxica que no està documentada en unes fonts de referència determinades (lexicogràfiques o corpus textuais). Mentre que d'acord amb el criteri psicològic, un neologisme és una unitat lèxica que el parlant percep com a nova. Els punts de referència d'aquests criteris són l'origen real del mot, el corpus d'exclusió i la competència individual o col·lectiva, respectivament.

En el treball aplicat, el criteri més utilitzat és el lexicogràfic, pel qual s'estableix un corpus d'exclusió format per diccionaris d'una llengua i es considera que totes les unitats lèxiques no recollides en aquest corpus són neològiques. No obstant això, encara que la metodologia és coherent, els resultats que proporciona aquest criteri són limitats, perquè no són totalment reveladors del conjunt de neologismes, com veurem a continuació. En primer lloc, cal tenir en compte que, d'acord amb els criteris d'introducció de nous mots als diccionaris, hi ha paraules amb una freqüència d'ús considerable entre els parlants que mai no arriben a ser incorporades. Per exemple, les unitats predictibles, els termes d'àmbits especialitzats i els dialectalismes. D'altra banda, algunes paraules ja han deixat de percebre's com a noves quan finalment arriben a formar part del diccionari.

A més, també es poden distingir diferents tipus de neologismes, Sablayrolles (2000) diferencia els neologismes puntuals i els neologismes

que s'integren en la llengua. Els primers són els anomenats hàpaxs, entre els quals destaquen els neologismes d'autor, amb una forta càrrega estilística i que difícilment s'integren en la llengua. Els darrers són els neologismes que es difonen, s'integren en el lèxic convencional i poden arribar a formar part de les entrades dels diccionaris. En relació amb la caracterització dels neologismes, Cabré (2015, 93) destaca l'aportació que fa Guilbert (1975) entre la tendència del lèxic a l'estabilitat, per assegurar la comunicació, i la tendència al canvi, per adaptar-se a la realitat i a la situació comunicativa. En aquest sentit, el canvi pot estar motivat per l'evolució de la realitat extralingüística, per precisió lèxica, economia lingüística o expressivitat en la comunicació i, finalment, per cridar l'atenció del receptor.

En aquest treball apliquem el criteri lexicogràfic per seleccionar les unitats del corpus de neologismes perquè, tot i les limitacions que presenta, permet aplicar un paràmetre sistemàtic i coherent. De totes maneres, a partir dels criteris aplicats, agrupem i analitzem els neologismes d'acord amb algunes de les característiques relacionades amb la novetat objectiva (aspectes sociolingüístics) i també amb la novetat funcional (aspectes lingüístics, pragmàtics i discursius), d'acord amb Rey (1976).

2.2 LA FUNCIÓ COMUNICATIVA DELS NEOLOGISMES

Una de les preguntes d'investigació que han formulat diversos autors interessats en la neologia correspon al motiu que condueix als parlants d'una llengua a crear paraules inexistents fins a aquell moment. La classificació més utilitzada per distingir els neologismes d'acord amb la seva motivació fa referència als conceptes *neologia denominativa* i *neologia estilística*, la qual es basa en la funció comunicativa dels neologismes.

D'acord amb les aportacions dels autors que han descrit aquestes dues categories més àmpliament (CABRÉ: 1989; GUERRERO RAMOS: 1995; GUILBERT: 1975), en línies generals, podem afirmar que un neologisme és denominatiu si designa un concepte nou, propi de la realitat que ens envolta i que tenim la necessitat de denominar, mentre que els neologismes que expressen una visió subjectiva d'una entitat ja coneguda es poden qualificar d'estilístics. Ara bé, les descripcions que s'han dut a terme fins ara no sempre permeten diferenciar un neologisme denomina-

tiu d'un d'estilístic. Certament, hi ha casos en què la intuïció lingüística ens permet discernir si una paraula nova és denominativa o estilística. No obstant això, altres neologismes no s'acomoden tan bé a aquesta classificació.

Aquests punts demostren que la descripció de les propietats dels neologismes denominatius i dels neologismes estilístics que s'ha dut a terme fins ara es pot aplicar correctament a un nombre determinat de casos, però no permet classificar tot un conjunt de neologismes entre aquestes dues categories de forma sistemàtica. Per aquest motiu, la classificació de les unitats depèn de la intuïció lingüística de cada un dels parlants que porti a terme la classificació i no es desenvolupa d'acord amb un model específic o unes propietats més detallades. En aquest sentit, aquesta classificació ha rebut diferents crítiques, i una de les principals nega que es tracti de conceptes dicotòmics (ESTORNELL: 2009; FAURA: 1998; ISLA: 2006). A més, altres autors han utilitzat funcions i perspectives diferents per explicar la funció comunicativa dels neologismes (MOUNIN: 1990; SABLAYROLLES: 1993, 2000).

Segons Cabré (1989), pel que fa a la definició de *neologia denominativa*, es tracta d'unitats necessàries que duen a terme un paper pràctic en relació amb la comunicació lingüística. En aquest sentit, els requisits que han de complir aquest tipus d'unitats és que siguin necessàries, eficaces, possibles, acceptables i, si pot ser, correctes. Per aquest motiu, explica que:

Un neologisme denominatiu apareix perquè alguna cosa o alguna situació la reclama. [...] Si apareixen noves parcel·les de significació o noves formes de parcel·lació de la realitat, caldrà denominar-les per justificar amb la denominació la seva mateixa existència. (CABRÉ: 1989, 41)

Aquest tipus d'innovacions lèxiques estan estretament relacionades amb la necessitat de donar un nom a un concepte nou, és a dir, poder fer referència a un element nou en un acte de comunicació (GUILBERT: 1975, 40-41). Concretament, els neologismes denominatius exerceixen una necessitat pràctica (FERNÁNDEZ-SEVILLA: 1982; GUERRERO RAMOS: 1995) per causes i motius objectius (ALARCOS: 1992; GARCÍA PLATERO: 1996). Així doncs, la finalitat principal d'aquest tipus

d'unitats consisteix a permetre la comunicació de la realitat extralingüística i, per tant, es basa en el principi d'eficàcia (CABRÉ: 1989; GUILBERT: 1975).

Guilbert (1975) afirma que en el cas de la neologia denominativa no hi ha voluntat d'innovar ni es tenen en compte aspectes estètics, sinó que preval l'adequació del nom al concepte que designa, i també que no presenti ambigüïtat. En aquest sentit, com que és important que la denominació sigui prou descriptiva, indica que sovint s'utilitza el procés de formació per composició, i per sintagmació i derivació, com també afirmen Cabré (1989) i Guerrero Ramos (1995), ja que la juxtaposició de diverses unitats lingüístiques permet una condensació de la informació, és a dir, per economia lingüística. Quant a l'estructura, Guilbert (1975) explica que han de seguir formes molt usuals. Així doncs, la finalitat de la neologia denominativa és enriquir la llengua (GUIRAUD: 1971) i renovar el lèxic (CASASÚS: 1992).

D'altra banda, Guilbert (1975) afirma que la neologia estilística busca l'expressivitat característica d'una paraula. D'aquesta manera, expressa una visió personal i pròpia de l'autor del neologisme (GUILBERT: 1975, 42) mitjançant l'ús d'un llenguatge propi (GUIRAUD: 1971) i identificador (GARCÍA PLATERO: 1996). En aquest sentit, indiquen que la neologia estilística compleix una necessitat expressiva per motius lúdics o estètics (FERNÁNDEZ-SEVILLA: 1982; GARCÍA ARANDA *ET AL.*: 2000; GUERRERO RAMOS: 1995) a causa de factors i motius subjectius (ALARCOS: 1992; ÁLVAREZ CATALÁ: 2009; GARCÍA PLATERO: 1996;), així com pel desig de novetat (GUIRAUD: 1971), la recerca d'expressivitat (ÁLVAREZ CATALÁ: 2009; CASASÚS: 1992; GARCÍA PLATERO: 1996) i l'afany creatiu (ALVAR EZQUERRA: 1999, 2000).

Com indica Guilbert (1975), aquest tipus de neologisme sobretot juga amb les paraules més que denomina una realitat que fa referència a un concepte concret, com afirmen posteriorment Cabré (1989) i Estopà (2010). L'autor afegeix que es tracta d'un ús de la llengua i de la creació lèxica especialment propi dels escriptors, que tenen un ampli domini del llenguatge. En aquest sentit, com apunta més endavant, en aquesta tipologia entra en joc la funció poètica del llenguatge de Jakobson, que anteriorment Guiraud (1971) ja havia relacionat amb els neologismes litera-

ris, però també amb els estilístics. Tanmateix, Guilbert (1975, 41-43) reconeix que tots els parlants d'una llengua tenen la capacitat de crear neologismes d'aquest tipus i, com que aquestes paraules tenen un alt grau d'originalitat, en lloc d'utilitzar estructures comunes i productives, s'utilitza aquest recurs per captar l'atenció del lector o de l'oient. En aquest sentit, afirmen que per destacar els neologismes estilístics s'acostumen a utilitzar marques tipogràfiques com la cursiva, les cometes o la negreta (CABRÉ: 1989; VENY: 1991; WIJNANDS: 1985).

Finalment, quant a la neologia estilística o expressiva, Cabré (1989) i Guilbert (1975) també afirmen que s'emmarca en la «fantasia verbal» i la pertinença a un grup social. Per tant, la majoria d'aquestes produccions són efímeres (ALVAR EZQUERRA: 1999, 2000; CABRÉ: 1989; CORBEIL: 1971; GARCÍA PLATERO: 1996; ROMERO GUALDA: 1999; VENY: 1991) perquè, com que no es justifiquen per una «necessitat real», presenten més resistència a la difusió (GOOSSE: 1971), encara que també es poden acabar instal·lant en la llengua (CABRÉ: 1989; PANCULESCU I IONESCU: 2010). En aquest sentit, Casado Velarde (2015, 23) indica que aquest tipus de neologisme està «más expuesto a la desaparición, a quedarse en *hápx* [...] o en voz rara (creaciones de moda, publicidad, etc.)».

3. ASPECTES METODOLÒGICS

Per a l'elaboració d'aquest treball basat en l'anàlisi dels neologismes de premsa en català, utilitzem el banc de dades de l'Observatori de Neologia (OBNEO). L'Observatori és un grup de recerca de l'Institut de Lingüística Aplicada (IULA) de la Universitat Pompeu Fabra que, a partir del buidatge de textos escrits de diaris i revistes, i de textos orals de ràdio, construeix un corpus de neologia de gran difusió en català i en castellà d'acord amb el criteri lexicogràfic i una metodologia pròpia de treball en neologia (OBSERVATORI DE NEOLOGIA: 2004a). En concret, en aquest estudi analitzem un conjunt de neologismes formals² extrets de

² Els neologismes formals són aquelles unitats lèxiques que presenten una forma nova i que s'han creat d'acord amb els processos de formació propis de la llengua catalana, per tant, es descarten els neologismes que presenten una forma coneguda, però un

forma aleatòria del banc de dades de l'Observatori de Neologia (BOBNEO) i publicats en diaris de tirada nacional en català³. Per a la identificació dels neologismes prototípics de la funció denominativa i estilística partim dels criteris definits a Llopart-Saumell (2016), que es basa en factors funcionals, sociolingüístics, discursius i pragmàtics. Es tracta dels següents:

1. Criteri de coneixement del món
2. Criteri d'ús
3. Criteri d'estabilitat
4. Criteri de novetat
5. Criteri de posició discursiva
6. Criteri de context discursiu

Per aplicar el criteri de **coneixement del món**, se cerquen les unitats en obres especialitzades i enciclopèdiques. D'acord amb la bibliografia sobre la funció dels neologismes, les unitats denominatives realitzen una funció principalment referencial perquè tenen com a objectiu fonamental donar nom a un concepte nou del món que ens envolta. En canvi, els neologismes estilístics duen a terme una funció que va més enllà de la referencial, de tipus expressiu, perquè aporten una perspectiva o matís nou d'un element ja conegut, i mostren una reacció afectiva o de caràcter subjectiu.

Quant al **criteri d'ús**, permet observar si un neologisme està implantat en la llengua i si ja ha passat a formar part del cabal lèxic d'una comunitat lingüística, encara que no es registri en els principals diccionaris de referència en català. Concretament, a l'hora d'aplicar aquest criteri s'ha observat si les unitats es documenten en corpus de neologismes, corpus textuais i també en corpus lexicogràfics.

altre significat (neologia semàntica), canvi de categoria gramatical (conversió o canvi sintàctic) o les formes noves, però creades en una altra llengua (manlleus). Es tracta, concretament, d'unitats formades per prefixació, sufixació, composició culta, composició patrimonial, sintagmació, abreviació i acronímia.

³ Es tracta d'un corpus format per 549 neologismes que presenten les característiques mencionades i que es van documentar entre 2010 i 2012.

Pel que fa al **criteri d'estabilitat**, es té en compte tant el nombre d'ocurrències d'un neologisme com el nombre d'anys en què s'ha documentat. En aquest sentit, aquest criteri permet prendre en consideració que un neologisme pot ser molt freqüent en un període breu de temps a causa d'alguna moda o de l'actualitat, però sense establir-se amb el temps, ja que posteriorment s'ha deixat d'utilitzar. En canvi, un neologisme pot presentar una freqüència baixa, però estable al llarg dels anys, de manera que pot afirmar-se que el seu ús s'ha establitzat amb el temps. Per calcular-ho, es comptabilitza, d'una banda, la quantitat d'anys en què apareix documentat el neologisme al BOBNEO i, d'altra, el nombre d'ocurrències que presenta.

Quant al **criteri de novetat**, d'acord amb diversos autors, com Wijnands (1985), Cabré (1989) i Veny (1991), els neologismes estilístics van més freqüentment acompanyats marques tipogràfiques. Pel que fa a les marques metadiscursives, d'acord amb Faura (1998), s'utilitzen per mesurar la «normalitat» de les unitats, per tant, com que els neologismes estilístics solen donar lloc a unitats menys esperables, és possible que s'utilitzin més comunament per marcar aquest tipus de paraules. Així doncs, les marques tipogràfiques que presenten els neologismes en el seu context d'ús ens indiquen que, de forma més o menys conscient, l'emissor ha deixat una «empremta» en el text per assenyalar que pot ser que es tracti d'una unitat nova per al receptor i, per tant, així ho identifica amb l'ús de cometes o cursiva, per exemple, o bé amb una explicació que acompanya aquesta paraula nova. També pot ser que no es tracti d'una unitat nova, però que l'emissor l'utilitzi d'una manera especial i, per aquest motiu, decideixi marcar la unitat.

En el cas del **criteri de posició discursiva**, es té en compte la posició que presenta el neologisme dins el discurs. Concretament, es valora, d'una banda, si apareix en el títol o bé en el cos del text, ja que el títol té una funció apel·lativa, per cridar l'atenció del lector i encoratjar-lo a llegir el text. De l'altra, observem si es registra en una secció d'opinió o en una columna, ja que en aquesta secció el redactor té més llibertat i pot adoptar un estil propi.

Finalment, pel que fa al **criteri del context discursiu**, tenim en compte si en el context del neologisme, és a dir, en l'oració en què es tro-

ba, s'observen elements propis del llenguatge pseudoliterari (com l'adjectiu anteposat al nom i figures retòriques), col·loquialismes (unitats marcades al diccionari com a col·loquials, vulgars, pròpies de l'argot, etc.), així com dixi d'emissor (text escrit en primera persona del singular o del plural, i verbs de sentiment). Per aquest motiu, tenim en compte que els textos periodístics han de presentar unes característiques determinades que trobem descrites en les guies d'estil dels diaris, per tant, si es transgredeixen aquestes normes, entenem que la funció del text va més enllà d'informar, d'aportar informació nova, sinó que té una altra intenció comunicativa, com ara convèncer, emocionar, etc.

4. ANÀLISI DELS RESULTATS

En aquest apartat presentem, doncs, els neologismes que es caracteritzen per dur a terme una funció denominativa, d'una banda, i estilística, de l'altra, d'acord amb els criteris aplicats. Aquests criteris van lligats a una sèrie de recursos o paràmetres que permeten obtenir dades objectives i mesurables, i resultats que es poden repetir o reproduir de nou⁴. Tot seguit, per obtenir els neologismes prototípics dels dos tipus de funcions, apliquem un conjunt de filtres d'acord amb els resultats observats per als diferents criteris. En concret, aquests filtres serveixen de barem per classificar els neologismes prototípics de cada categoria. D'acord amb les observacions qualitatives i els resultats quantitius obtinguts a Llopart-Saumell (2016), alguns criteris es correlacionen entre si de forma estadísticament significativa per marcar els neologismes prototípics de la funció denominativa mentre que d'altres s'associen entre si en relació amb els neologismes prototípics de la funció estilística. I, a més, com indica l'autora, aquests dos grups de criteris s'oposen entre ells.

4.1 NEOLOGISMES AMB VALORS DENOMINATIUS

En relació amb els neologismes prototípics de la funció denominativa, seleccionem les unitats que vehiculen coneixement especialitzat o

⁴ Tota la informació detallada sobre els recursos usats, els paràmetres establerts i la justificació i descripció d'aquests criteris en relació amb la funció comunicativa dels neologismes es troba a Llopart-Saumell (2016).

enciclopèdic (criteri de coneixement del món), que mostren una freqüència d'ús considerable (criteri d'ús) i estable (criteri d'estabilitat). Quant a les marques tipogràfiques i metadiscursives, incloem tant les unitats que porten marques d'aquest tipus com les que no en porten (criteri de novetat), perquè no es tracta d'una característica exclusiva de la neologia estilística. Finalment, indiquem que no ocupin una posició preferent en títols de notícies, i en articles o fragments de diaris en què s'interpreten els fets (criteri de posició discursiva), i que no continguin elements expressius, pseudoliteraris o dixi d'emissor en el context de l'oració (criteri de context discursiu). Amb aquests filtres obtenim les unitats següents:

Mecanisme	Exemples
Prefixació	<i>anticapitalista, copagament, prebèl·lic, redimensionament, reinterpretació, renacionalització, sobreocupació, subestatal, subseu</i>
Sufixació	<i>dessalinitzador, harmonitzador, informalista, patrullatge, salafista</i>
Composició culta	<i>autoajuda, autoconeixement, biofarmacèutica, cardiorespiratori, minisèrie, nanotecnologia, neurociència, videocàmera, telearador</i>
Composició	<i>albiceleste, casa-museu, zona euro</i>
Sintagmació	<i>bombolla immobiliària, mitja punta, terra batuda</i>
Acronímia	<i>docusèrie</i>
Abreviació	<i>crono</i>

Taula 1. Neologismes prototípics de la funció denominativa.

En general, aquests neologismes es caracteritzen per ser unitats predictibles marcades temàticament. Quant a *dessalinitzador*, per exemple, es tracta d'un terme de ciències de la terra; *zona euro* pertany a l'àmbit de l'economia; *terra batuda*, d'esports; i *salafista* és un terme de religió. En el cas de *copagament*, s'emmarca en l'àrea de serveis socials, i *videocàmera* és un terme de la indústria electrònica o tecnològica.

- (1) En canvi, les **dessalinitzadores** del Prat i de Blanes es mantenen en xifres baixes de funcionament, i només està previst activar-les més a fons els anys de sequera. [*Avui*, 3/07/2011]
- (2) «Si la **zona euro** no sobreviu, la UE tampoc», va advertir per pressionar Irlanda abans de la reunió de ministres d'Economia de l'euro a Brussel·les. [*Avui*, 17/11/2010]
- (3) Nadal segueix ferm en **terra batuda** i ara es prepararà per a Wimbledon. [*El Periódico*, 6/06/2011]
- (4) Perquè per a ells resulta inquietant la possibilitat que els segrestadors reclamin ara l'alliberament de diversos militants **salafistes** empresonats a Mauritània a canvi de deixar anar els dos ostatges. [*El Periódico*, 12/03/2010]
- (5) En particular, caldria reprendre el tema de les pensions, tirar endavant la reforma laboral i començar a pensar en el **copagament** sanitari. [*El Periódico*, 18/05/2010]
- (6) Samsung Electronics ha ampliat la seva família de **viodecàmeres** ultracompatxes amb la incorporació de dos models. [*El Periódico*, 24/02/2010]

Es tracta de termes que no es consideren altament especialitzats, perquè no s'utilitzen de forma exclusiva en un discurs entre especialistes, sinó que responen a les necessitats dels usuaris generals de la llengua (CABRÉ: 1992). En aquest sentit, tots els neologismes de la Taula 1 es documenten, com a mínim, en una obra especialitzada o enciclopèdica: el *Cercaterm* del Termcat o la Viquipèdia en català. En el cas d'*autoajuda*, *nanotecnologia*, *neurociència*, *salafista* o *zona euro*, es documenten en totes dues fonts.

- (7) El comble és que la Bíblia és el millor llibre d'això que hom anomena d'**autoajuda**, per a guarir les ferides de la decepció i la solitud. [*El Periódico*, 03/04/2011]
- (8) Enric Bertran, catedràtic del departament de física aplicada i òptica, amb sis patents de **nanotecnologia**, fa poc que ha fet el pas de muntar l'empresa Advanced Nanotechnologies junt amb un soci. [*Avui*, 13/10/2012]
- (9) Allà hi publicava notícies i investigacions en relació amb estudis de **neurociència** i lactància, ha declarat. [*El Periódico*, 10/02/2011]

En canvi, altres mots, es documenten en una sola font: *docusèrie*, *mitja punta*, *sobreocupació* o *teleoperador*, només es documenten al Cerca-

term, mentre que *casa-museu*, *crono*, *minisèrie* o *prebèl·lic*, només es documenten a la Viquipèdia.

A més, presenten una freqüència mitjana-alta i estabilitat en l'ús. D'acord amb els criteris aplicats, es documenten en dues o més fonts dels quatre recursos següents: no són hàpax a la base de dades de l'Observatori (BOBNEO), i es registren a *Google Acadèmic*, al *Corpus textual informatitzat de la llengua catalana (CTILC)* i al *Diccionari català-valencià-balear (DCVB)*⁵. Algunes de les unitats que es documenten a més fonts són *anticapitalista*, *casa-museu*, *harmonitzador*, *mitja punta*, *prebèl·lic* i *subseu*. Quant a l'estabilitat, es documenten com a mínim durant 5 anys a la base de dades de l'OBNEO i presenten 5 o més ocurrències. Per exemple, *albiceleste*, que s'ha documentat durant 15 anys i presenta 41 ocurrències; *minsèrie* també es documenta durant el mateix nombre d'anys i presenta 30 ocurrències; o, *subestatal*, amb 11 anys i 18 ocurrències.

- (10) L'*albiceleste* buscarà la seva quarta victòria davant França. [*El Periódico*, 02/10/2010]
- (11) Nicolás Coronado protagonitzarà *No soy como tú*, una *minisèrie* inspirada en la saga vampírica *Crepúsculo* i que emetrà Antena 3 TV. [*El Periódico*, 11/05/2010]
- (12) Moody's rebaixa la qualificació a un total de 81 governs *subestatal*s a tot Europa. [*El Periódico*, 17/02/2012]

Un altre aspecte que confirma que es tracta de mots amb una funció denominativa està relacionat amb el criteri lexicogràfic d'exclusió. Com hem vist, alguns dels mots corresponen a paraules freqüents i estables que, tanmateix, no es troben registrades en obres lexicogràfiques de la llengua general perquè es tracta d'unitats especialitzades i predictibles d'acord amb les regles de formació de mots, com ara els compostos cultes i les unitats prefixades, que són els dos processos més freqüents dels neologismes prototípics d'aquesta funció recollits a la Taula 1. Per aquest

⁵ Tot i que aquesta font no ens permet documentar un nombre elevat d'unitats hem decidit incloure'n la consulta per identificar els dialectalismes i algunes formes ja usades.

motiu, es continuen considerant neologismes lexicogràfics. D'altra banda, no semblen presentar motivacions estètiques o expressives, sinó principalment referencials que es tradueixen en formes esperables, d'acord amb les regles de formació, com a resultat de fenòmens lingüístics productius.

En els diccionaris de referència utilitzats com a corpus lexicogràfic d'exclusió (GDLC i DIEC2) trobem registrades, per exemple, altres entrades que contenen les formes prefixades⁶ *cardio-*, *neuro-* i *nano-* de *cardiorespiratori* i *neurociència*, de l'àrea de medicina i, en concret, del cor i del sistema nerviós, i de *nanotecnologia*, que porta l'etiqueta de tecnologia i recerca. En el cas de *cardiorespiratori*, la major part de les unitats amb *cardio-* documentades als diccionaris són noms i s'han creat a partir de dos formants cultes, com *cardiograma*, *cardiologia* i *cardiopatia*, etc. Tot i així, aquestes fonts també contenen alguna unitat que funciona únicament com a adjectiu. En concret, documentem *cardiovascular*, tant al GDLC com al DIEC2, i *cardiopulmonar*, registrat només al GDLC. Per tant, *cardiorespiratori* i els altres termes mencionats serien bon candidats per engreixar el diccionari general de la llengua catalana. Quant a les unitats prefixades predictibles, trobem casos formats amb el prefix *anti-* 'que indica oposició' (*anticapitalista*), *co-* 'ensems amb', 'en comú' (*copagament*), *pre-* 'davant', 'abans' (*prebèl·lic*), *re-* 'duplicació o repetició' (*redimensionament*, *reinterpretació*, *renacionalització*), *sobre-* 'abundància', 'excés' (*sobreocupació*) o *sub-* 'situat a sota', 'en grau inferior' (*subestatal*, *subseu*).

(13) La llista, encapçalada per l'advocat i exportaveu de l'organització independentista juvenil Maulets Xavier Monge, sorgeix de l'acord entre la Candidatura d'Unitat Popular (CUP) i la coalició de l'esquerra **anticapitalista** Des de Baix, formada per les organitzacions Revolta Global i Lluita Internacionalista. [Avui, 23/03/2011]

(14) De l'estat d'emergència decretat a principis d'abril la capital tailandesa ha passat a un clima **prebèl·lic** després que el primer ministre, Abhisit Vejjajiva, retirés la seva proposta de celebrar eleccions anticipades el novembre vinent. [Avui, 15/05/2010]

⁶ El GDLC conté 28 unitats amb entrada pròpia que comencin amb la forma prefixada *cardio-* i el DIEC2 en conté 9. Quant a la forma culta *neuro-*, trobem 65 entrades al GDLC i 33 al DIEC2.

- (15) Ahir Sáenz de Santamaría va apressar les comunitats a complir els acords de **redimensionament** de 500 empreses pactats amb l'anterior govern. [*Ara*, 18/02/2012]
- (16) En pocs anys, l'àlbum tal com s'entén avui dia deixarà pas a poc a poc al maxisngle o l'EP, un pack de tres o cinc temes, que tindran múltiples **reinterpretacions** segons el suport. [*Avui*, 23/02/2010]
- (17) L'error de política més greu de la revolució taronja va ser haver-se concentrat al principi en la reprivatització —**renacionalització** i revenda d'empreses que s'havien privatitzat a preus excessivament baixos—. [*La Vanguardia*, 29/02/2012]
- (18) Ballesteros va assegurar que se seguirà fil per randa amb el programa de 31 esports que s'havia replantejat per al 2013 per seguir les pautes de Vólos i amb les mateixes **subseus** ampliades per donar-hi cabuda. [*Avui*, 25/02/2011]
- (19) Jordi William Carnes, va afirmar ahir que estudia amortitzar algunes de les parades de la Rambla on tradicionalment es venien animals, sector ara en ple —i lent— procés de reconversió, amb l'objectiu d'evitar la **sobreocupació** del passeig. [*El Periódico*, 02/10/2010]

En resum, els neologismes obtinguts amb aquest filtre es caracteritzen pel fet de ser paraules marcades temàticament amb una funció referencial. A més, des del punt de vista morfològic i semàntic, es tracta de formes usuals formades a partir de les regles de formació.

4.2 NEOLOGISMES AMB VALORS ESTILÍSTICS

Per obtenir els neologismes prototípics de la funció estilística, filtrem els neologismes que es caracteritzen per no vehicular coneixement especialitzat ni enciclopèdic (criteri de coneixement del món), tendeixen a ser unitats efímeres, per tant, són poc freqüents (criteri d'ús) i no s'arriben a establir en l'ús (criteri d'estabilitat). D'altra banda, poden anar acompanyades d'algun tipus de marca tipogràfica si la finalitat és ser original i novedós, i també de marques metadiscursives si es tracta d'unitats no esperables o no usuals (criteri de novetat). Finalment, com que amb l'ús d'aquests neologismes es busca crear un estil propi, cridar l'atenció, i expressar sentiments i pensaments, és més probable que la unitat ocupi una posició particular en el text de la notícia i també que en el context es documentin altres elements amb aquestes característiques

(criteri de posició discursiva i context discursiu). A partir d'aquí, hem obtingut les unitats lèxiques següents:

Mecanisme	Exemples
Prefixació	<i>afutbolístic, antidramàtic, desfiscalitzar, hipercomunicatiu, neobohèmia, pseudoaliment</i>
Sufixació	<i>capacitador, caspisme, cretinitzador, enquitranador, paquirri-nès, roussenjà, talibanisme, tietejar, transformejar</i>
Composició	<i>arabo-nord-americà, artístic-humorístic, autofustigació, ma-culta</i>
Composició	<i>aví cangur, calçotets bomba, cutrellegat, exemple-conseqüència, ideatinent, portacomunicats, rastaflauta, trenca-rècords</i>
Sintagmació	<i>fil emocional</i>
Acronímia	<i>apliservei, bossaball, burquini, dramèdia, perrokià, poetuit</i>
Abreviació	<i>esquizo</i>

Taula 2. Neologismes prototípics de la funció estilística.

D'entrada, els neologismes prototípics de la funció estilística criden l'atenció, perquè no segueixen les regles de formació, contenen elements expressius o valoratius en el si del neologisme i són unitats poc freqüents. Algunes paraules noves, per exemple, es corresponen amb formes no usuals motivades per raons diverses. En concret, alguns d'aquests neologismes presenten falses formes cultes i també trobem compostos patrimonials no predictibles, i altres tipus d'unitats que es desvien de la norma establerta per l'ús⁷. Finalment, també observem exemples de neologismes que presenten elements amb un valor intensificador i que contenen un element despectiu en el si de la unitat. En definitiva, es tracta de fenòmens relacionats amb l'originalitat de la forma resultant i que, en general, presenten una motivació subjectiva. Per aquest motiu, cap d'aquestes unitats es documenta a fonts especialitzades i enciclopèdiques, és a dir, a les fonts consultades d'aquest tipus (*Cercaterm* i *Viquipèdia*). D'altra

⁷ A Llopart-Saumell i Freixa (2017) es presenta una anàlisi d'alguns dels neologismes en català recollits en aquest article que es desvien de la norma i presenten una formació no previsible.

banda, quan a l'extensió de l'ús, com a màxim es documenten en una de les quatre fonts usades en el criteri d'ús (BOBNEO, Google Acadèmic, CTILC i DCVB). Pel que fa al criteri d'estabilitat, es registren un màxim de 4 anys i amb 4 ocurrences al BOBNEO: per exemple, *esquizo*, que és un hàpax, com també ho és *apliservei*, *autofustigació*, *calçotets bomba* o *sabatòfon*.

- (20) No implicar-se és com tenir una personalitat **esquizo**. [*El Periódico*, 03/06/2012]
- (21) Per això us proposo 10 **apliserveis** alternatius que us permetran seguir xatejant des del mòbil i, en alguns casos, també des de l'ordinador. [*Ara*, 13/05/2012]
- (22) Ser hortera tampoc ha provocat onades d'**autofustigació**; darrere d'un hortera sovint hi ha una persona amb ganes de viure. [*Ara*, 27/02/2011]
- (23) Dels **calçotets bomba** al peep show: els escàners corporals que despullen els passatgers s'estenen per la Unió Europea. [*Avui*, 05/01/2010]
- (24) És una barreja entre el **sabatòfon** del Superagent 86, Maxwell Smart (d'on ve l'smartphone), i la navalla multiusos suïssa. [*El Periódico*, 10/02/2011]

En canvi, però, es tracta d'unitats que es documenten en articles d'opinió o columnes, i en títols de notícies, per exemple, i que en el context del neologisme presenten elements propis del llenguatge pseudoliterari, col·loquialismes o dixi d'emissor. En el cas de *caspisme*, per exemple, es registra en un article d'opinió, mentre que *madoffràcia*, es troba en un titular en què apareix aquesta sola paraula i, a continuació, s'afegeix una mica de context per interpretar el títol de la notícia.

- (25) Però imagino que a ningú se li acudirà denunciar la pel·lícula per racisme, masclisme o **caspisme**, ningú imputarà els que la projectin. [*El Periódico*, 13/03/2011]
- (26) **Madoffràcia**; entre nosaltres: això ja se sabia, i l'originalitat dels republicans americans no és haver-ho descobert, sinó gosar dir-ho. [*Ara*, 01/03/2011]

En els exemples següents, presentem el cas de *tietejar*, en què s'observa un exemple d'element col·loquial en el context del neologisme; en concret, una exclamació. El context de *cretinitzador* mostra trets propis del llenguatge pseudoliterari, perquè conté una metàfora i una pre-

gunta retòrica. I, finalment, l'oració en què es menciona el mot *avi cangur*, permet observar un exemple de dixi d'emissor, ja que el text està escrit en primera persona del singular i, a més, hi ha un verb de sentiment.

- (27) I, és necessari que l'última cosa que Alfred Rodríguez Picó diu [sic] en aquest anunci sobre guies de Catalunya que ara estem veient tant sigui «Aquestes guies són estupendes!», **tietejant** de manera tan emfàtica i gratuïta, exagerant gairebé tant com si estigués assajant una paròdia de l'Espartac Peran per al Polònia? [*Avui*, 24/02/2011]
- (28) Contemplant, amb estupor, la deriva **cretinitzadora** de la nostra cultura: es possible un retorn crític i meditat a un món en què una teoria científica o una pel·lícula de qualitat no s'ubicaven en el mateix prestatge dels prejudicis irracionals o dels programes televisius d'assumptes del cor? [*Avui*, 23/02/2010]
- (29) El que tinc clar és que no vull anar a un casal; ni tampoc vull fer d'avi cangur. [*Ara*, 19/03/2012]

Pel que fa a la forma, com ja hem apuntat, destaquen els neologismes que s'han format a partir d'elements valoratius, ja sigui per l'ús d'un prefix intensificador com *hiper-*, una forma prefixada que emfatitza l'element al qual s'adjunta, per exemple, *mega-* o altres formes valoratives com *pseudo-*. Com indiquen Varela i Martín (1999), es tracta de prefixos i formes prefixades que tenen un valor gradatiu i mostren un ús intensiu. El prefix *hiper-*, per exemple, té una gradació intermèdia i, com podem veure a *hipercomunicatiu*, forma unitats de tipus col·loquial. A més, en el context també es combina amb un altre adjectiu amb el mateix prefix (*hiperconnectat*).

- (30) Som una societat hiperconnectada i **hipercomunicativa** que deixem rastres de nosaltres mateixos a les cerques que fem a Google, les opinions que escrivim a Twitter, les fotos que pugem a Flickr o el «M'agrada» que vinculem a Facebook. [*Ara*, 27/11/2011]

En el cas dels compostos cultes, Varela i Martín (1999) se centren en la forma prefixada *mega-*, que significa 'gran' (DIEC2), perquè mostren que s'adjunta a bases que no indiquen mesura (*megabotiga*, *megamillionari*, *megaerecció*). Un dels exemples del corpus és *megatren*. En el con-

text del neologisme també podem veure que hi predomina un to subjectiu, expressiu i ideològic. En concret, l'autor del text dona la seva opinió i utilitza la retòrica per emfatitzar el missatge.

- (31) En realitat, unes inversions tan exorbitants com injustificables només es van guiar pels deliris de grandesa d'un govern d'Aznar que volia fabricar a base de talonari una Espanya radial amb quilòmetre zero a la Puerta del Sol i uns **megatrens** sense passatgers que des del mig del no-res no van ni poden anar enlloc. [Avui, 03/07/2011]

També cal destacar l'ús del prefix *pseudo-* a *pseudoaliment*, perquè, com apunta l'Observatori de Neologia (2004b), aporta una connotació negativa més enllà del significat d'aquest prefix ('fals', 'espuri', d'acord amb el DIEC2). Normalment s'adjunta a bases nominals i adjectivals, i semànticament funciona en àmbits diversos, sobretot de tipus cultural, sense restriccions clares (LÓPEZ ET AL.: 2002, 257).

- (32) Revisin, les autoritats agroalimentàries corresponents, aquest model de ramaderia industrial que ens espanta dia sí i dia també i que té l'únic propòsit de produir **pseudoaliments** aparentment barats. [El Periódico, 13/06/2011]

En relació amb l'anàlisi de les característiques valoratives de les unitats formades amb *pseudo-*, López et al. (2002) indiquen que per si mateixos aquests elements no tenen un valor pejoratiu, però comenten que els parlants poden reinterpretar els significats perquè «li falta algun element per tenir totes les característiques exigibles» i «no arriba a ser X' o també perquè es relaciona amb 'engany', 'no genuí'». Per abordar aquest tipus d'anàlisi més enllà de la subjectivitat i intuïció dels parlants, proposem observar alguns elements lingüístics del context, perquè la voluntat pejorativa es pot detectar amb l'ús d'ironia, sarcasme i altres elements pejoratius des del punt de vista semàntic o pragmàtic, és a dir, es tracta d'una desqualificació. Tanmateix, afegeixen que no es tracta d'una tasca fàcil i cal observar si hi ha contraposicions, comparacions, definicions *ad*

hoc i altres aspectes pragmàtics (coneixements culturals, etc.) (LÓPEZ ET AL.: 2002, 258-259).⁸

D'altra banda, també observem que alguns neologismes s'han format a partir d'una base despectiva. Aquest és el cas de del compost *cutrellegat* i els neologismes sufixats *cretinitzador* i *caspisme*. Per començar, *cutrellegat* és una unitat formada a partir de l'adjectiu *cutre* i el substantiu *llegat*. *Cutre* és un manlleu del castellà que en la llengua d'origen presenta dos significats valoratius amb connotacions negatives. La primera acceptió indica 'tacaño, miserable' i la segona 'pobre, descuidado, sucio o de mala calidad' (DRAE). En el context en què s'integra el neologisme també podem observar altres mots negatius que acompanyen aquesta opinió crítica: *baixa qualitat* i *baix cost*. Tot i que, d'entrada, el neologisme *baix cost* no té una connotació negativa⁹ i, inicialment, es va introduir a la llengua per fer referència a les línies aèries d'aquest tipus¹⁰, el seu ús s'ha anat ampliant tant en relació amb supermercats, autoescoles, moda, botigues de tot tipus, bars, etc., per indicar que els preus són baixos, però també s'ha utilitzat amb una connotació negativa en el marc de la crisi econòmica en relació amb els sous, la inversió i els pressupostos, com s'observa a continuació:

⁸ Les autores proposen analitzar la base del neologisme, per observar si té un matis pejoratiu (*pseudofrivolitat*, *pseudoesquerranós*), i el context, per si el neologisme està complementat per un element pejoratiu («tanta *pseudo-modernitat* falsària i fraudulenta»). Finalment, conclouen que «independentment del significat dels formants, allò que fa sentir el neologisme com a pejoratiu són els elements que l'acompanyen» (LÓPEZ ET AL.: 2002, 262). En més detall, en relació amb el context tenen en compte si el verb que acompanya el neologisme mostra una noció negativa (*rebutjar*, *empastifar*, entre d'altres), si hi ha una idea o actitud de rebuig cap al concepte del neologisme o una contradicció («un *pseudointèrpret* traduïa com a 'lleï comuna' la 'common law'») i, en darrer lloc, mencionen els elements extralingüístics culturals o de joc («culebrón *pseudogerundense*, un final de rompe y rasga») (LÓPEZ ET AL.: 2002, 262).

⁹ Vegeu la definició de l'OED per *low-cost*: 'relatively inexpensive; cheap, affordable', perquè no es troba documentat en els principals diccionaris de referència en català i en castellà.

¹⁰ Les primeres documentacions a l'OBNEO són de 2008, en el cas de *baix cost*, i de 2005, en relació amb el manlleu *low cost*.

- (33) Borràs ha afirmat que les noves parades són més pròpies del turisme de baix cost i de baixa qualitat i ha advertit que podrien quedar com el cutrellegat de l'alcalde, Jordi Hereu. [Avui, 25/01/2011]

Quant a *cretinitzador*, s'ha format a partir de la base *cretí*, que és un mot col·loquial i pejoratiu que significa 'estúpid', i el sufix *-dor* del llatí *-tor, -toris*, que té dues accepcions. En la primera, adopta el significat 'gent o professió' com a *teixidor* i *cosidora* (GDLC). La segona accepció indica en 'relació amb verbs' com s'observa a *eixordador* i *coneixedor* (GDLC). Ara bé, pel que fa a *cretinitzador*, sabem que no fa referència a una persona, perquè en el context actua com a adjectiu («deriva *cretinitzadora*»). A més, el verb *cretinitzar* no existeix, per tant, també es tractaria d'una unitat neològica. Pel que fa al context en què apareix, destaquen diferents figures retòriques, com la metàfora i la pregunta retòrica, que aporten un to literari al text, a part d'emotivitat, crítica i desig:

- (34) Contemplant, amb estupor, la deriva **cretinitzadora** de la nostra cultura: es possible un retorn crític i meditat a un món en què una teoria científica o una pel·lícula de qualitat no s'ubicaven en el mateix prestatge dels prejudicis irracionals o dels programes televisius d'assumptes del cor? [Avui, 23/02/2010]

Pel que fa a *caspisme*, està format per la base *caspa* i el sufix *-isme*. En aquest cas, *caspa* presenta una extensió de significat que no es troba documentada en els diccionaris de referència en català com tampoc del castellà. D'acord amb els contextos registrats a l'OBNEO, es tracta d'un neologisme pejoratiu en relació amb persones amb idees retrògrades, per exemple. Quant al sufix, tot i que es troba definit al GDLC com a 'teoria, doctrina o corrent artístic', en un nombre rellevant de casos s'ha produït una transgressió en relació amb la base a la qual s'adjunta, ja que en principi no solen correspondre al lèxic comú i familiar (BERNAL I SINNER: 2013), com succeeix en el cas de *caspisme*:

- (35) Però imagino que a ningú se li acudirà denunciar la pel·lícula per racisme, masclisme o caspisme, ningú imputarà els que la projectin. [El Periódico, 13/03/2011]

A més, forma part d'una enumeració d'altres noms abstractes no neològics (*racisme* i *masclisme*). També podem veure que hi ha marques d'emissor perquè apareix la veu del redactor (1a persona del singular) i hi ha un verb de sentiment (*imaginar-se*), ja que es tracta d'un article d'opinió. Fins i tot podríem afirmar que hi ha un paral·lelisme, perquè es repeteix l'estructura gramatical amb la coincidència lèxica del pronom *ningú*: «a ningú se li acudirà [...], ningú imputarà [...]».

Finalment, quant als diferents processos de formació, cal destacar l'acronímia, que, en principi, es considera un procés relativament poc freqüent en llengua catalana, en comparació amb la resta de processos. Pel que fa a la forma resultant, en alguns casos podem entreveure com s'ha creat i, a partir d'aquí, podem comprendre el significat. Aquest és el cas dels acrònims *apliservei* (*aplicació* i *servei*). En altres casos, però, a causa de l'estructura i de la brevetat dels segments no es pot interpretar el significat sense el context, com a *perrockià* (*perruqueria* i *rock*), que fa referència a una perruqueria i a un estudi de gravació. El context ens ofereix més informació per comprendre el significat del neologisme:

- (36) Va costar, però al final vaig acostumar els meus **perrockians** a aquests horaris. [...] Perruquer i rocker. ¿No ha vist el logo? Miri: una guitarra i unes estidores. Creuades, com la bandera pirata. [*El Periódico*, 12/02/2011]

En altres casos, el significat del neologisme va més enllà de la suma del significat de les parts com a *bossaball* (*bossa nova* i *football*), perquè, tot i que la denominació d'aquest esport està formada a partir de dos components, combina el voleibol, el futbol i la capoeira. Un cas semblant és el de *burquini* (*burca* i *biquini*), ja que aquesta peça de roba de bany no té forma de burca, perquè no tapa la cara, sinó només el cap, i no es tracta d'un biquini, sinó d'un tipus de roba de bany que cobreix tot el cos, excepte la cara, mans i peus. Així doncs, en alguns casos el significat tampoc no és composicional.

- (37) I, com a gran novetat, portem un esport en exclusiva, el **bossaball**, una barreja de voleibol i futbol platja, amb cinc jugadors per equip que fan acrobàcies en un llit elàstic. [*Avui*, 25/02/2012]

- (38) Vull dir que no sé si hi ha pel·lícules on elles duguin burca (o **burquini**) i practiquin actes amb infidels cristians. [A *vui*, 05/05/2010]

En resum, els resultats d'aquest filtre coincideixen amb la nostra intuïció des del punt de vista lingüístic i pragmàtic. En aquest sentit, els neologismes detectats destaquen tant pel tipus de formació, perquè són impredecibles, com perquè contenen elements expressius i subjectius com a resultat del punt de vista de l'autor o l'usuari del neologisme. A més, els neologismes prototípics de la funció estilística són paraules que tenen una altra funció a part de la denominativa i referencial, ja que criden l'atenció tant per la forma, pel context d'ús en què s'insereixen, com per la baixa freqüència i estabilitat.

5. DISCUSSIÓ DELS RESULTATS

D'entrada, podem afirmar que, efectivament, obtenir una llista dels neologismes prototípics de la funció denominativa i estilística a partir dels criteris aplicats (LLOPART-SAUMELL: 2016) resulta útil per a l'actualització lexicogràfica. En concret, aquesta classificació de les unitats prototípiques de totes dues funcions permet diferenciar d'una manera objectiva, coherent y sistemàtica les unitats que presenten unes característiques més adequades per formar part del diccionari general, com són els neologismes amb una funció principalment referencial o denominativa.

D'acord amb aquesta premissa i els resultats obtinguts en l'anàlisi realitzada, es confirma, doncs, que els neologismes de la Taula 1, classificats com a prototípics de la funció denominativa, presenten una sèrie de característiques de tipus funcional, sociolingüístic, pragmaticodiscursiu i morfosemàntic que els defineixen com a bons candidats per entrar a formar part del diccionari. Es tracta d'unitats que omplen un buit denominatiu d'acord amb la realitat extralingüística, que no és estàtica (*bombolla immobiliària*, *nanotecnologia* o *zona euro*), o bé que presenten precisió lèxica (*casa-museu*, *biofarmacèutica* o *teleoperador*), completen sèries derivatives (*harmonitzador*, *prebèl·lic* o *reinterpretació*) o cerquen l'economia lingüística (*crono* respecte de *cronometratge*, *docusèrie* respecte de *sèrie documental* o *videocàmera* respecte de *càmera de vídeo*), entre d'altres mo-

tivacions. En aquest sentit, d'acord amb els filtres aplicats, ens assegurem que, per una banda, aquests neologismes formen part del coneixement compartit de la comunitat lingüística, ja que vehiculen coneixement de caire enciclopèdic, i, de l'altra, presenten un ús freqüent i estable entre els parlants, de manera que es descarta que siguin mots efímers o el resultat de modes passatgeres. A més, aquest tipus de paraules acostumen a estar ben formades d'acord amb les regles de formació de mots en llengua catalana.

En canvi, els neologismes de la Taula 2, que es consideren prototípics de la funció estilística segons els criteris i filtres aplicats, destaquen per ser unitats lèxiques que no es prioritzarien per a l'actualització lexicogràfica d'acord amb els trets lingüístics i extralingüístics que presenten. Per començar, la funció principal no és referencial, en el sentit que no pretenen omplir un buit denominatiu present en la comunitat de parlants, sinó que tenen una motivació principalment individual, és a dir, de tipus subjectiu (*cutrellegat*, *madofferàcia* o *pseudoaliment*), afectiu (*esquizo*, *hipercomunicatiu* o *megatren*) o lúdic (*paquirrinès*, *sabatòfon* o *tietejar*), entre d'altres raons. Per aquest motiu, presenten una freqüència d'ús baixa o molt baixa que, en general, no permet que la unitat s'estabilitzi en l'ús. Finalment, s'observa que, a part de contenir elements expressius i valoratius en el si de la unitat, també destaquen els neologismes que no segueixen les regles de formació de mots i que són, per tant, originals i poc esperables.

6. CONCLUSIONS

En aquest estudi es confirma que l'aplicació de criteris funcionals, sociolingüístics, pragmaticodiscursius i morfosemàntics per analitzar els neologismes lexicogràfics amb l'objectiu d'actualitzar els diccionaris generals ofereix resultats satisfactoris i complets que van més enllà de l'estudi la presència de les unitats en corpus textuais, és a dir, en relació amb el nombre d'ocurrències. En aquest sentit, els criteris i filtres utilitzats per estudiar la funció comunicativa dels neologismes (LLOPART-SAUMELL: 2016) també aporten resultats aplicables i rellevants per a l'actualització lexicogràfica.

Com a punt de partida, s'ha tingut en compte que el diccionari prioritza la inclusió de les unitats freqüents i estables que estan en vies d'entrar al cabal lèxic dels parlants o que potser ja hi han accedit, tot i que encara no es recullin als diccionaris. Així doncs, els neologismes amb una funció principalment denominativa o referencial compleixen amb aquest requisit entre d'altres trets que també es tenen en compte per actualitzar les obres lexicogràfiques, com ara que es tracti de paraules formades correctament d'acord amb les regles de formació de mots. Per contra, els neologismes prototípics de la funció estilística no compleixen amb aquests requisits, ja que acostumen a ser unitats poc freqüents i estables, amb elements expressius i valoratius en el si de la unitat, i que són el resultat de processos de formació poc productius o que es desvien de la norma. En relació amb els neologismes estilístics, tot i que alguns són propis de l'àmbit familiar o col·loquial, també es necessari que es documentin als diccionaris per donar compte dels diferents registres de la llengua. D'aquesta manera, s'assegura que el lèxic recollit a les obres lexicogràfiques és representatiu del lèxic mental i compartit entre els parlants. Tanmateix, la seva inclusió és recomanable quan presenta un ús freqüent i estable.

BIBLIOGRAFIA

- AITCHISON, Jean (1994): *Words in the mind: an introduction to the mental lexicon*, Oxford, Basil Blackwell.
- ALARCOS, Emilio (1992): «Consideraciones sobre el neologismo», en AGENCIA EFE (ed.), *El neologismo necesario*, Madrid, Fundación Efe, p. 17-30.
- ALVAR EZQUERRA, Manuel (1999): «El neologismo: caracterización, formación y aceptabilidad», en José Manuel GONZÁLEZ CALVO et al. (ed.), *Actas V Jornadas de Metodología y Didáctica de la Lengua Española: el neologismo*, Cáceres, Universidad de Extremadura, p. 39-66.
- (2000): «El léxico nuevo en los medios de comunicación», en Pilar GÓMEZ GONZÁLEZ et al. (ed.), *Lengua y discurso: estudios*

- dedicados al profesor Vidal Lamíquiz*, Madrid, Arco Libros, p. 125-144.
- ÁLVAREZ CATALÁ, Sara (2009): «Uso revitalizador del prefijo *re-* como recurso de neología expresiva o apreciativa en la lengua coloquial del español rioplatense», *Debate Terminológico*, núm. 5, p. 38-46.
- BERNAL, Elisenda & Carsten SINNER (2013): «Neología expresiva: la formación de palabras en Mafalda», en Emili CASANOVA HERRERO & Cesáreo CALVO RIGUAL (ed.), *Actas del XXVI Congreso Internacional de Lingüística y Filología Románica*, Berlin, De Gruyter, p. 479-496.
- [BOBNEO] OBSERVATORI DE NEOLOGIA (2016): *Cercador BOBNEO*. Recuperat de: <http://obneo.iula.upf.edu/bobneo/index.php>
- CABRÉ, M. Teresa (1989): «La neología efímera», en Josep MASSOT (coord.), *Miscel·lània Joan Bastardas*, vol. 1 (Estudis de Llengua i Literatura Catalanes, XVIII), Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, p. 37-58.
- (1992): *La Terminologia: la teoria, els mètodes, les aplicacions*, Barcelona, Empúries.
- (2004): «La importància de la neologia per al desenvolupament sostenible de la llengua catalana», en OBSERVATORI DE NEOLOGIA (ed.), *Llengua catalana i neologia*, Barcelona, Meteora, p. 17-45.
- (2015): «Bases para una teoría de los neologismos léxicos: primeras reflexiones», en Ieda Maria ALVES & Eliane SIMÕES PEREIRA (ed.), *Neologia das Línguas Românicas*, Sao Paulo, Humanitas, CAPES, p. 70-110.
- CASASÚS, Josep María (1992): «El lenguaje periodístico ante el neologismo», en AGENCIA EFE (ed.), *El neologismo necesario*, Madrid, Fundación Efe, p. 87-90.
- [Cercaterm] TERMCAT (2016a): *Cercaterm*. Recuperat de: <http://www.termcat.cat/es/Cercaterm/Fitxes/>

- CORBEIL, Jean-Claude (1971): «Aspects du problème néologique», *La Banque des mots*, núm. 2, p. 123-136.
- CORBIN, Danielle (1997): «Entre les mots possibles et les mots existants : les unités lexicales à faible probabilité d'actualisation», en Danielle CORBIN et al. (ed.), *Mots possibles et mots existants. Forum de morphologie. Actes du colloque de Villeneuve d'Ascq (Silexicales, I)*, Villeneuve d'Ascq, Université de Lille III, p. 79-89.
- [CTILC] INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS (2005): *Corpus textual informatitzat de la llengua catalana*. Recuperat de: <http://ctilc.iec.cat/>
- [DCVB] ALCOVER, Antoni Maria & Francesc de Borja MOLL (2002): *Diccionari català-valencià-balear*. Recuperat de <http://dcvb.iecat.net/>
- [DIEC2] INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS (ed.). (2007): *Diccionari de la llengua catalana*, Barcelona, Ed. 62 - Enciclopèdia Catalana. Recuperat de: <http://dlc.iec.cat/>
- ESTOPÀ, Rosa (2010): «La neologia especialitzada, repte constant per al mediador lingüístic», en Eusebi COROMINA & Josep M. MESTRES (ed.), *Aspectes de terminologia, neologia i traducció*, Barcelona, Vic, Institut d'Estudis Catalans, Universitat de Vic, p. 15-39.
- ESTORNELL, María (2009): *El reconocimiento de neologismos y su caracterización en un corpus de prensa escrita (2004-2007)* (Tesi doctoral no publicada), València, Universitat de València.
- FAURA, Neus (1998): *Futbol i llenguatge: la innovació lèxica a les cròniques i a les retransmissions futbolístiques*, Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- FERNÁNDEZ-SEVILLA, Julio (1982): *Neología y neologismo en español contemporáneo*, Granada, Universidad de Granada.
- GARCÍA ARANDA, María Ángeles et al. (2000): «Consideraciones acerca de los neologismos en la prensa actual», en Stefan RUHSTALLER & Josefina PRADO ARAGONÉS (ed.), *Tendencias en la investigación*

- lexicográfica del español: El diccionario como objeto de estudio lingüístico y didáctico*, Huelva, Universidad de Huelva, p. 237-245.
- GARCÍA PLATERO, Juan Manuel (1996): «Observaciones sobre el neologismo», *Revista de Lexicografía*, núm. 2, p. 49-59.
- ENCICLOPÈDIA CATALANA [GDLC] (1998): *Gran diccionari de la llengua catalana*, Barcelona. Recuperat de: <http://www.diccionari.cat/>
- GOOGLE (2016): *Google Acadèmic*. Recuperat de: <https://scholar.google.es>
- GOOSSE, André (1971): «De l'accueil au refus», *La Banque des mots*, núm. 1, p. 37-44.
- GUERRERO RAMOS, Gloria (1995): *Neologismos en el español actual*, Madrid, Arco Libros.
- GUILBERT, Louis (1975): *La créativité lexicale*, Paris, Larousse.
- GUIRAUD, Pierre (1971): «Néologismes littéraires», *La Banque des mots*, núm. 1, p. 23-28.
- ISLA, José Daniel (2006): «El español en la prensa. Neología y registros lingüísticos: los neologismos en suplementos juveniles de diarios nacionales», en *Actas de las IX Jornadas Nacionales sobre Normativa del Idioma Español*, Buenos Aires, Fundación Litterae. Recuperat de www.fundlitterae.org.ar/images/archivos/ISLA.doc
- LLOPART-SAUMELL, Elisabet (2016): *La funció dels neologismes: revisió de la dicotomia neologisme denominatiu i neologisme estilístic* (Tesi doctoral no publicada), Barcelona, Universitat Pompeu Fabra.
- LLOPART-SAUMELL, Elisabet & Judit FREIXA (2017): «La creatividad de los neologismos documentados en la prensa en catalán: desviación y formación no previsible», en Miguel SÁNCHEZ IBÁÑEZ et al. (ed.), *La renovación léxica en las lenguas románicas. Proyectos y perspectivas*, Murcia, Universidad de Murcia, p. 471-485.
- LÓPEZ, Sílvia et al. (2002): «Dos formants pejoratius: el prefix pseudo- i el sufix -oide», en M. Teresa CABRÉ et al. (ed.), *Lèxic i neologia*,

- Barcelona, Observatori de Neologia - Institut Universitari de Lingüística Aplicada - Universitat Pompeu Fabra, p. 251-264.
- MOUNIN, Georges (1990): «Quelques observations sur le lexique français d'aujourd'hui», *Europe*, núm. 738, p. 10-18.
- OBSERVATORI DE NEOLOGIA (2004a): *Metodologia de treball en neologia: criteris, materials i processos* (Papers de l'IULA. Sèrie Monografies), Barcelona, Institut Universitari de Lingüística Aplicada - Universitat Pompeu Fabra
- (2004b): *Llengua catalana i neologia*, Barcelona, Meteora.
- PANCULESCU, Dorina & Alice IONESCU (2010): «Le roumain après 1990: créations néologiques expressives», en M. Teresa CABRÉ *et al.* (ed.), *Actes del I Congrés de Neologia de les Llengües Romàniques*, Barcelona: Institut de Lingüística Aplicada - Universitat Pompeu Fabra, p. 1.053-1.062.
- REY, Alain (1976): «Néologisme: un pseudo-concept?», *Cahiers de lexicologie*, núm. 28, vol. 1, p. 2-17.
- ROMERO GUALDA, María Victoria (1999): «Neologismos y medios de comunicación», en José Manuel GONZÁLEZ *et al.* (ed.), *Actas V Jornadas de Metodología y Didáctica de la Lengua Española: el neologismo*, Cáceres, Universidad de Extremadura, p. 67-95.
- SABLAYROLLES, Jean-François (1993): «Fonctions des néologismes», *Cahiers du CIEL*, p. 53-94.
- (2000): *La néologie en français contemporain: examen du concept et analyse de productions néologiques récentes*, Paris, Honoré Champion.
- (2003): *L'innovation lexicale*, Paris, Honoré Champion.
- VARELA, Soledad & Josefa MARTÍN (1999): «La prefijación», en Ignacio BOSQUE & Violeta DEMONTE (ed.), *Gramática descriptiva de la lengua española*, Madrid, Espasa-Calpe, p. 4.999-5.040.
- VENY, Joan. (1991): *Mots d'ahir i mots d'avui*, Barcelona, Empúries.
- VIQUIPÈDIA (2015): *Viquipèdia, l'enciclopèdia lliure*. Recuperat de: <https://ca.wikipedia.org/wiki/Portada>

WIJNANDS, Paul. (1985): «Pour une redéfinition du néologisme lexicographique», *La Banque des mots*, núm. 29, p. 13-34.